

VEŘEJNÁ SPRÁVA VE ŠKOLSTVÍ

REFORMA VEŘEJNÉ SPRÁVY VE ŠKOLSTVÍ

Rok 2001 byl z pohledu reformy veřejné správy ve školství rokem velmi významným, ba zásadním.

Na základě přípravných kroků, které byly učiněny ve druhém pololetí roku 2000, byl počínaje dnem 1. 1. 2001 zahájen proces přechodu "státních" škol a školských zařízení do krajské působnosti.

Kromě toho došlo s účinností od 1. 1. 2001 k zániku školských úřadů. Do přechodu "státních" škol a školských zařízení vykonávaly práva a povinnosti školského úřadu, s výjimkou zřizování a zrušování škol a školských zařízení, příslušné okresní úřady a magistrátní města Ostrava, Brno a Plzeň.

1. lednem 2001 byl nastartován i nový model financování regionálního školství, kdy došlo v souladu s usnesením vlády č. 1218 ze dne 4. 12. 2000 ke změně finančních toků. Finanční zabezpečení škol a školských zařízení, které do 31. 12. 2000 zajišťovaly školské úřady, přešlo do kompetence krajských a okresních úřadů.

Změna výkonu státní správy a samosprávy

Reforma veřejné správy se přímo nedotýká obsahu vzdělávání a výchovy, ale zásadním způsobem mění výkon státní správy a samosprávy ve školství, majetkoprávní vztahy a způsob financování. Hlavní úsilí MŠMT směřovalo po celý rok 2001 k tomu, aby byly v rámci probíhající reformy zajištěny veškeré činnosti prováděné do 31. 12. 2000 především školskými úřady tak, aby dopad změn ve školách samých byl co nejmenší. Přes všechno úsilí se některé záležitosti nepodařilo vyřešit natolik včas, aby školy žádné dopady nezaznamenaly. Například trvalo poměrně dlouho než došlo k vyjasnění, zda školy a školská zařízení, které přešly rozhodnutím MŠMT na kraj, dostanou spolu s novou zřizovací listinou i nové IČO. Bylo nutné také ujasnit rozsah a obsah podkladů za oblast majetku. Některé kraje požadovaly, aby již ke dni přechodu byly v přílohách rozhodnutí MŠMT ČR podle zákona č. 157/2000 Sb., v platném znění, podklady za čerpání a zůstatky rozpočtu jednotlivých škol či doklady týkající se účetní závěrky ke dni předcházejícímu den přechodu, stavební dokumentace ke školám apod. MŠMT ČR bylo schopno některé z požadovaných podkladů dodat do přibližně dvou týdnů po účetní závěrce, což kraje pochopily a přijaly.

Díky meziresortní spolupráci především s ministerstvem vnitra a ministerstvem financí byly zásadní problémy vyřešeny.

Čtyři etapy I. fáze reformy

Celý proces I. fáze reformy veřejné správy se řídil přesně určeným harmonogramem a byl uskutečněn v souladu s ním a na základě zákona č. 157/2000 Sb, v platném znění. Vzhledem k jeho administrativně technické náročnosti, byl rozložen do celého roku 2001. Probíhal ve čtyřech etapách.

K 1. lednu 2001 přešly příslušné "státní" školy a školská zařízení v hlavním městě Praze. K 1. dubnu přešlo na třináct zbývajících krajů 589 škol a školských zařízení v šestnácti okresech. K 1. červenci se jednalo o 849 škol a školských zařízení ve 31 okresech a k 1. říjnu 2001 to bylo 728 škol a školských zařízení ve zbývajících 29 okresech. Všechny přechody se uskutečnily vždy souhrnně za celý okres. Poslední čtvrtletí roku 2001 si ponechalo MŠMT jako časovou rezervou pro dořešení některých majetkových či finančních záležitostí.

Školy zřizované ministerstvem zemědělství přešly na kraje ve třetí etapě k 1. říjnu 2001. Dostatečnost finančních prostředků pro tyto školy, které ministerstvo zemědělství převedlo do kapitoly 333 na přímé vzdělávací výdaje a do kapitoly VPS na provozní výdaje, není dosud zcela dořešena.

Převod movitého a nemovitého majetku

V rámci přechodu škol a školských zařízení na kraje byl ze zákona uskutečněn převod velkého objemu movitého a nemovitého majetku. Jednalo se o majetek ve vlastnictví státu, k němuž měly příslušné školy a školská zařízení právo hospodaření. Ten přešel dnem účinnosti rozhodnutí do vlastnictví krajů. Spolu s majetkem přešla na jednotlivé kraje veškerá práva a závazky včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů. Kromě toho začaly kraje dnem přechodu vykonávat plně veškeré činnosti určené jim zákonem o státní správě a samosprávě ve školství (č. 564/1990 Sb., v platném znění).

Během roku 2001 probíhala na školách a školských zařízeních k 31. prosinci 2000 mimořádná inventarizace, a vždy třicet dní před termínem předpokládaného rozhodnutí MŠMT o přechodu škol a školských zařízení do krajské působnosti byla provedena konečná inventarizace, jejíž výsledky byly zpracovány do podoby příloh rozhodnutí MŠMT a předány prostřednictvím referátů školství okresních úřadů na ministerstvo, které je po kontrole zahrnuje do rozhodnutí vydaného podle zákona č. 157/2000 Sb., v platném znění jako přílohu B.

Problémy nového systému

V současné době se MŠMT snaží řešit či být nápomocno při řešení některých stále se ozývajících problémů. Jedná se především o problematiku tzv. "vnitřního dluhu" bývalých státních škol a školských zařízení, nedostatečnost prostředků na "provozní" výdaje bývalých státních škol či nesouhlas krajů s omezujícími podmínkami rozhodnutí v oblasti nakládání s nemovitým majetkem. Pokud máme hovořit o vnitřním dluhu přecházejících organizací, je

třeba zdůraznit, že se jedná o účetní záležitost, nikoli o skutečný dluh resortu. Přesto je v zájmu dalšího chodu organizací hledat zákonnou možnost, jak dosavadní ztráty převáděných organizací vypořádat bez dodatečných nároků na státní rozpočet či rozpočty krajů. Skupina poslanců PS PČR podala iniciativní návrh novely zákona č. 157/2000 Sb., který by měl problém z větší míry řešit.

K otázce nedostatečnosti finančních prostředků na provoz škol a školských zařízení je třeba připomenout, že celý objem prostředků na provoz přecházejících škol a školských zařízení byl v roce 2001 převeden rozpočtovým opatřením z kapitoly 333 MŠMT do kapitol 380 okresní úřady a 398 VPS. Přesto bylo ministerstvem prostřednictvím představitelů krajů požádáno o pomoc při řešení nedostatečnosti finančních prostředků na provozní výdaje škol a školských zařízení. Problém je důsledkem dosavadního dlouhodobého vývoje rozpočtových zdrojů resortu v oblasti finančních prostředků na zabezpečení nezbytných materiálových a energetických potřeb provozu státních škol. Jeho vývoj započal již v roce 1996 a nepodařilo se jej zvrátit ani pomocí koncepčních opatření, jimiž byla optimalizace sítě škol či přechod od normativního k nákladovému financování těchto výdajů. Situaci nevyřešil ani přesun 330 milionů korun z investičních výdajů do provozu v roce 2001. Kromě toho je třeba tento problém vnímat i jako jeden z nepřímých dopadů reformy veřejné správy. MŠMT se je snaží intenzivně řešit ve spolupráci s ministerstvem financí.

Co se týká nesouhlasu krajů s omezujícími podmínkami rozhodnutí v oblasti nakládání s nemovitým majetkem, hledá ministerstvo určitý konsensus. V rozhodnutí, které vydalo MŠMT v souladu se zákonem č. 157/2000 Sb., v platném znění, a na základě kterého přešly státní školy a školská zařízení na kraj, využilo ministerstvo možnosti dané mu §19 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích a stanovilo krajům poměrně dosti svazující podmínky při nakládání s majetkem, který v oblasti školství přešel do vlastnictví krajů. Omezení zaznamenalo negativní odezvu krajů, která u některých krajů vyústila v podání žalob k Vrchnímu soudu a ústavních stížností k Ústavnímu soudu v Brně.

Jelikož si je MŠMT vědomo nutnosti vzájemné spolupráce, vstoupilo v kontakt s Ústeckým krajem, který byl ochoten uskutečnit společná jednání v této oblasti, na jejichž základě se navrhuje hledat kompromisní řešení, kdy dojde ke zmírnění omezení při nakládání s nemovitým majetkem ve vlastnictví krajů.

Za účelem zajištění kvality výkonu přenesené státní správy ve školství bylo od ledna 2001 ve spolupráci s Institutem pro místní správu zahájeno vzdělávání příslušných pracovníků v rámci Vyhlášky MV ČR č. 345/2000 Sb. Kromě toho se MŠMT podílí i na dalších vzdělávacích akcích pro pracovníky krajských úřadů, ať se jedná o vzdělávací akce určené pracovníkům odborů školství krajských úřadů či semináře určené především zástupcům samosprávy.

ZÁKLADNÍ ZÁSADY VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU, LEGISLATIVA

K 1. lednu 2005 vstoupil v platnost nový školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Nahradil nejen dosavadní školský zákon, ale i zákon o školských zařízeních a zákon o státní správě a samosprávě ve školství.

Stanoví:

- zásady a cíle vzdělávání
- dvouúrovňový systém vzdělávacích programů, jimiž se má cílů dosahovat
- výchovně vzdělávací soustavu, která je má realizovat.
- upravuje režim dlouhodobých záměrů a výročních zpráv
- prosazuje a kontroluje strategii vývoje vzdělávací soustavy na národní i regionální úrovni
- stanovuje délku povinné školní docházky
- pro jednotlivé vzdělávací úrovně stanovuje podmínky pro vstup, organizaci vzdělávání a ukončování vzdělávání
- nově definuje osoby se zvláštními vzdělávacími potřebami a dává přednost jejich integraci do běžných tříd
- upravuje správní problematiku – právní postavení škol, jejich registraci, financování, postavení a kompetence ředitele a kompetence jednotlivých správních úrovní (tj. obcí, krajů a MŠMT, popř. dalších ministerstev

Související zákony:

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém.

Zákon o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením (č. 306/1999 Sb.)

Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (č. 109/2002 Sb.) upravuje výchovu dětí a mladistvých bez patřičného rodinného zázemí nebo s poruchami chování.

Zákon o vysokých školách (č. 111/1998 Sb., několikrát novelizovaný) umožnil rozvoj neuniverzitního a soukromého sektoru v oblasti vysokého školství. Změnil právní postavení vysokých škol, které už (s výjimkou vysokých škol vojenské a policejní) nejsou institucemi státními, ale veřejnoprávními a disponují vlastním majetkem.

2.1 Výkon státní správy ve školství

V rámci reformy veřejné správy dochází ve smyslu zákona 284/2002 Sb. k decentralizaci

kompetencí. Důvodem k této obecné vývojové tendenci je lepší uspokojování potřeb a těsnější participace místních funkcionářů, kteří dobře znají situaci a jsou na problematice blíže zainteresováni (princip subsidiarizace). Průhlednější je také přímá odpovědnost za vynakládání veřejných prostředků. Státní správu ve školství vykonávají následující vykonavatelé:

- **Přímé řízení školy zajišťuje ředitel.** Jeho kompetence vypočítává § 3 zákona o státní správě a samosprávě ve školství. Ředitel školy řídí školu, předškolní zařízení nebo školské zařízení, a pokud tyto instituce jsou právními osobami, plní povinnosti vedoucího organizace a jmenuje a odvolává své zástupce. Ředitel odpovídá za plnění učebních plánů a učebních osnov, za odbornou a pedagogickou úroveň výchovně vzdělávací práce školy a za efektivní využívání svěřených hospodářských prostředků. Dále odpovídá za vytvoření podmínek pro činnost rady školy, pro výkon školní inspekce, včetně přijetí následných opatření. Kontroluje také práci pedagogických pracovníků a ostatních pracovníků a studijní výsledky žáků.

Ředitel má i četné administrativní povinnosti. Odpovídá zejména za zpracování výroční zprávy o činnosti školy včetně jejího zpřístupnění veřejnosti a za přípravu výroční zprávy o hospodaření školy. Tyto zprávy předkládá radě školy. Zajišťuje, aby zákonní zástupci nezletilého žáka a zletilí žáci byli informováni o průběhu vzdělávání a výchovy žáka.

Ředitel (podle druhu školy, kterou řídí) **rozhoduje o odkladu povinné školní docházky** a o dodatečném odložení povinné školní docházky, **zařazení dětí** do různých součástí školy jako jsou školní jídelny, školní družiny apod., **přijetí ke studiu** ve středních školách, speciálních středních školách a odborných učilištích, **přerušeni studia, přiznání a odnětí stipendia** a hmotného zabezpečení žákům středních škol, podmíněném **vyloučení ze studia** a o vyloučení ze studia, **výši příspěvku** (v jednotlivých případech) na úhradu nákladů ústavní výchovy a ochranné výchovy, na úhradu nákladů spojených s hmotnou péčí o děti a mládež ve školách s celodenní výchovou a internátních školách a školských zařízeních, na školní stravování, na úhradu nákladů spojených s poskytováním základů vzdělání v základní umělecké škole, **žádosti žáka ke změně studijního nebo učebního oboru a opakování ročníku** po splnění povinné školní docházky.

Ředitel může podle místních potřeb a podmínek na základě požadavků orgánů, které zřídily školu nebo školské zařízení, popřípadě jiného subjektu, upravit výchovně vzdělávací proces školy v rozsahu stanoveném učebními plány. Obdobně může postupovat ředitel předškolního zařízení. Pokud tato úprava vyvolá zvýšené náklady, ředitel stanoví jejich výši a způsob úhrady projedná se zřizovatelem.

- **Obecní úřad s rozšířenou působností** zajišťuje za školy a školská zařízení v obvodu své působnosti pro krajský úřad podle zákona č. 284/2002 Sb. zejména tyto činnosti: zpracovává **návrh rozpisu rozpočtu**, zpracovává a předkládá **rozbor hospodaření** podle závazné osnovy a postupu stanoveného ministerstvem školství, připravuje podklady pro **zúčtování prostředků státního rozpočtu** poskytovaných krajským úřadem podle společných pokynů ministerstva školství a ministerstva financí, **zajišťuje podklady pro sumarizaci** účetní závěrky a účetních a finančních výkazů v souladu se závazným postupem stanoveným ministerstvem financí, **shromažďuje a zpracovává data z dokumentace a evidencí.**

Vedoucí útvaru obecního úřadu obce s rozšířenou působností odpovědného za výkon státní správy v oblasti školství, mládeže tělovýchovy je jmenován a odvoláván obcí se souhlasem krajského úřadu.

- **Krajské úřady** - zpracovávají a každé dva roky upřesňují a zveřejňují (vycházejíce z dlouhodobého záměru ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy) dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ve svém správním obvodu, zpracovávají a každoročně zveřejňují **výroční zprávu o stavu koncepce a rozvoje sítě** a o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v kraji. Krajské úřady dále zejména přijímají opatření na základě výsledků školní inspekce, rozhodují o odvoláních proti rozhodnutí ředitele a rozhodnutí obce, rozhodují o nostrifikaci vysvědčení vydaných zahraničními školami, rozhodují o osvobození žáků od povinnosti docházet do školy a o osvobození žáků od povinné školní docházky, či udělují souhlas se jmenováním a odvoláváním ředitelů předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které zřizuje obec.

Krajské úřady sdělují obcím **souhlas se zrušením základní školy**, která byla jimi zřízena. **Rozepisují** a přidělují předškolním zařízením, školám a školským zařízením zřizovaných a spravovaných kraji **finanční prostředky** na platy, odměny, na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených, na výdaje na učební pomůcky a dále na výdaje na učebnice a školní potřeby, pokud se žákům poskytují bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a služby, které souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání, a kontroluje využití takto přidělených finančních prostředků. Dále rozepisují a prostřednictvím rozpočtů obcí přidělují předškolním zařízením, školám a školským zařízením, zřizovaným a spravovaným obcemi, finanční prostředky na takové výdaje a kontrolují jejich využití.

Na žádost obce, školy nebo pracovníků škol, školských zařízení nebo předškolních zařízení zajišťuje školský odbor krajského úřadu metodickou pomoc. Poskytuje konzultace v pracovněprávních vztazích a mzdových otázkách pracovníkům školství. Odborná školení organizují pedagogická centra, zřízená ve všech krajích. Pro poradu ve speciálních otázkách lze požádat také pedagogicko- psychologickou poradnu.

ÚSTŘEDNÍ ÚROVEŇ

MŠMT – řídí výkon státní správy ve školství, připravuje legislativní normy a odpovídá za koncepci, stav a rozvoj vzdělávací soustavy jako celku (a to uvnitř státu i směrem k zahraničí).

Ministerstvo připravuje legislativní normy pro výkonné i operativní činnosti.

- určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii, a to tím, že zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy, který předkládá vládě. Poprvé byl předložen v roce 2003. Metodicky řídí a koordinuje tvorbu dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy na úrovni krajů. Každoročně překládá vládě výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vychází přitom z výročních zpráv, které zpracovávají kraje.
- Určuje obsah vzdělání. Formuluje Národní program vzdělávání jako politický dokument projednávaný nejen s odborníky z oblasti vědy, ale i s ústředními odborovými orgány, s představiteli zaměstnavatelů a s kraji. Předkládá jej k projednání vládě a ta jej předkládá ke schválení oběma komorám parlamentu.
- Vydává Rámcové vzdělávací programy, které jsou závazným základem pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Akredituje vzdělávací programy pro jednotlivé vyšší odborné školy. RVP vydává pro každou úroveň, pro jednotlivé obory na těchto úrovních a pro jazykové a základní umělecké vzdělávání.

- Odpovídá za uplatňování státní finanční politiky v odvětví školství
- Upravuje pracovněprávní oblast – míru vyučovacích povinností učitelů, odbornou a pedagogickou způsobilost pedagogických pracovníků, zásady pro sestavování konkursních komisí na vybrané funkce ve školství, jmenuje a odvolává ředitele institucí, které přímo zřizuje, ústředního školního inspektora a na jeho návrh školní inspektory.

MŠMT pozbylo většiny svých zřizovatelských kompetencí. Nadále je zřizovatelem jen několika desítek školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, ve zvlášť stanovených případech může být zřizovatelem některých škol a několika přímo řízených organizací, které se zabývají statistickým sledováním, obsahem vzdělávání, apod.

Vede rejstřík škol a školských zařízení všech zřizovatelů. Vedení rejstříku mateřských škol a některých školských zařízení, jejichž působnost je ryze místní, je delegováno na krajskou úroveň.

- **Ministerstvo** jako odborný resort řídí výkon státní správy ve školství a vytváří podmínky pro realizaci cílů výchovy a vzdělávání. Řídí předškolní zařízení, školy a školská zařízení ve věcech výchovy a vzdělávání. Zřizuje a zrušuje školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Ministerstvo. **Přiděluje v celém rozsahu finanční prostředky** vyčleněné ze státního rozpočtu předškolním zařízením, školám a školským zařízením **zřizovaným ministerstvem** včetně finančních prostředků nad stanovený rozsah finančních prostředků pro školy a školská zařízení, v nichž probíhá pokusné ověřování nových forem, metod nebo řízení vzdělávání, popřípadě na další rozvojové programy vyhlášené ministerstvem; kontroluje využití takto přidělených finančních prostředků. Stejně postupuje u škol, předškolních a školských zařízení, zřizovaných církvemi nebo náboženskými společenstvími, a zařazených do sítě škol a školských zařízení. **Přiděluje krajům finanční prostředky** vyčleněné ze státního rozpočtu.

MŠMT **jmenuje a odvolává ředitele** předškolních zařízení, škol a školských zařízení, **kteří zřizuje**, ústředního školního inspektora a na jeho návrh školní inspektory; při jmenování vychází zejména z výsledků konkursních řízení.

Ministerstvo rovněž **koordinuje předpisy pro navrhování a výstavbu budov** předškolních zařízení, škol a školských zařízení a stanoví podmínky jejich provozuschopnosti se zvláštním zřetelem na možnost integrace zdravotně postižených dětí; pro účely zařazování předškolních zařízení, škol a školských zařízení do sítě, posuzování návrhů změn v síti a vyřazování předškolních zařízení, škol a školských zařízení ze sítě.

Stanoví **normativy jako roční objem mzdových prostředků, zpracovává a zveřejňuje** nejméně jednou za 4 roky **dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy**, který předkládá vládě. Ministerstvo každoročně předkládá Poslanecké sněmovně výroční zprávu o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy; přitom vychází i z výročních zpráv o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy, které zpracovávají kraje. **Metodicky řídí a koordinuje tvorbu dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy na úrovni krajů.** Dlouhodobé záměry s kraji projednává vždy po 2 letech a sestavuje dlouhodobé záměry České republiky.

- **Česká školní inspekce (ČŠI)** sehrává významnou **kontrolní roli**. Je specializovaným útvarem pro evaluaci škol. Má pracoviště ve všech krajských sídlech. Vydává každoroční výroční zprávy o výsledcích kontrol. V závěru zpráv jsou doporučení, která mají usnadnit činnost škol a pomáhat lépe naplňovat jejich poslání. ČŠI je orgán státní správy, rozpočtová organizace přímo řízená ministerstvem. Její kompetence vymezuje § 18 zákona o státní správě a samosprávě ve školství. V čele ČŠI je ústřední školní inspektor, který navrhuje ministerstvu jmenování a odvolání školních inspektorů.

REGIONÁLNÍ ÚROVEŇ

Působnost obce

Obec je podle § 14 zákona o státní správě a samosprávě ve školství povinna vytvářet podmínky pro plnění povinné školní docházky. Územní obvod obce tvoří spádový obvod základní školy; pro dvě a více základních škol stanoví obec vyhláškou jejich spádové obvody s přihlédnutím k případným alternativním vzdělávacím programům. Je-li v obci více než jedna základní škola, stanoví se spádové obvody pouze pro základní školy zřizované obcí. Obec se může dohodnout se sousední obcí nebo s okolními obcemi na vytvoření společného spádového obvodu základní školy.

Obec zřizuje školy jako příspěvkové organizace s právní subjektivitou. Obec konkrétně **zřizuje** nebo se souhlasem krajského úřadu také zrušuje předškolní zařízení, základní školu a školská zařízení jim sloužící, základní uměleckou školu, střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní družinu, školní klub a školní knihovnu. Jestliže žák **plní povinnou školní docházku ve škole zřízené jinou obcí**, je povinna hradit obec, ve které má žák trvalý pobyt, obci, která školu zřídila, její neinvestiční výdaje na údržbu a opravy, materiální výdaje, služby a výdaje nevýrobní povahy, mzdové prostředky a ostatní výplaty fyzickým osobám neposkytované školským úřadem připadající na jednoho žáka této školy (pokud se dotčené obce nedohodnou jinak). Náklady však obec nemusí hradit, jestliže má zřízení školu, ve které má žák zajištěny podmínky pro povinnou školní docházku.

Obec rozhoduje o

- a) **přijetí dětí** do předškolního zařízení, školní jídelny, školní družiny nebo školního klubu, pokud počet přihlášených dětí přesahuje počet dětí, které lze přijmout,
- b) **odvolání proti rozhodnutí ředitele** ve věcech správních,
- c) **přijetí opatření na základě výsledků České školní inspekce** v předškolních zařízeních, školách a školských zařízeních, které zřizuje.

Obec **spravuje** předškolní zařízení, základní školy a školská zařízení (které zřizuje) zejména tím, že zabezpečuje investiční výdaje a neinvestiční náklady kromě mzdových prostředků, učebnic, školních pomůcek a potřeb hrazených státem. Obec může pro školy a školská zařízení, které zřizuje, přispívat na neinvestiční náklady, na mzdové prostředky, učebnice, školní pomůcky a potřeby jinak hrazené státem.

Obec obdrží ze státního rozpočtu příspěvek na úhradu **neinvestičních výdajů na žáka**.

Obec s předchozím souhlasem krajského úřadu **jmenuje na základě výsledků konkurzního řízení a odvolává ředitele** předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které zřizuje. Bez tohoto souhlasu je jmenování i odvolání neplatné. Podle §15: Obec uplatňuje své zájmy, zájmy rodičů nebo jiných zákonných zástupců dětí a žáků a pedagogických pracovníků na rozvoji výchovy a vzdělávání vůči předškolním zařízením, školám a školským zařízením v

obci.

Obec projednává s ředitelem předškolního zařízení, školy a školského zařízení, které zřídila, zejména: a) **koncepti rozvoje**, b) **rozpočet** a materiální podmínky pro činnost, c) **personální a sociální podmínky pracovníků**, d) požadavky obce na **zkvalitnění péče** poskytované předškolním zařízením, výchovně vzdělávací činnosti předškolních zařízení, škol a školských zařízení a způsob úhrady nákladů zvýšených z tohoto důvodu, e) **zprávy o výsledcích výchovně vzdělávací činnosti** předškolních zařízení, škol a školských zařízení. Obec zpravidla zřizuje **komisi pro výchovu a vzdělávání**. Komise pro výchovu a vzdělávání se vždy zřizují v obci s více než pěti školami. Předškolní zařízení, školy a školská zařízení jsou zastoupeny v této komisi dvěma pětinami zástupců z řad pedagogických pracovníků.

Je známo, že učitelská komunita vyslovovala jisté obavy z přesunu kompetencí na obce. Celková bilance transferu kompetencí na obce, jak ukazují zkušenosti ze Skandinávských zemí začátkem devadesátých let, je příznivá. Podobně tomu bylo ve Francii v osmdesátých letech. Je nutno však uvést, že jsou i opačné poznatky. V Rakousku, kde ubývalo žáků, se počet učitelů snižoval, proto se určité kompetence s tím související vrátily opět do centra. Také v Holandsku bylo nutno regulovat výstavbu školních budov z centra. V Anglii se neprojevila racionalizace působením vzájemné konkurence škol a pravomoci místním úřadům byly odebrány. Z evropských zkušeností je známo, že se po decentralizaci pravomocí na obce nezhoršily pracovní ani platové podmínky učitelů. (GOULLIOVÁ, 2002)

Působnost kraje

Kraj zřizuje (podle §16) v samostatné působnosti jako příspěvkové organizace a se souhlasem ministerstva zrušuje: a) střední školy, odborná učiliště, vyšší odborné školy a školská zařízení jim sloužící, b) konzervatoře a školská zařízení jim sloužící, c) speciální základní školy, speciální střední školy a speciální předškolní zařízení, d) jazykové školy, těsnopisný ústav, školské ústavy umělecké výroby a školní hospodářství, e) předškolní zařízení, školy a školská zařízení s jiným vyučovacím jazykem než českým, pokud je nezřídí obec podle §14 odst. 2, f) speciální základní školy při zdravotnických zařízeních, pomocné školy, zvláštní školy, zvláštní předškolní zařízení při zdravotnických zařízeních, g) základní umělecké školy, h) dětské domovy, i) školská zařízení pro výchovu mimo vyučování, j) školská zotavovací zařízení, k) zařízení školního stravování, l) plavecké školy, m) střediska praktického vyučování, n) zařízení výchovného poradenství, o) střediska služeb školám a střediska informačních technologií, p) zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, r) další školy a školská zařízení v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ve svém územním obvodu.

Kraj v samostatné působnosti spravuje (ve smyslu § 17) školy a školská zařízení, které zřizuje, zejména tím, že zabezpečuje investiční výdaje a neinvestiční náklady kromě mzdových prostředků, učebnic, školních pomůcek a potřeb hrazených státem. Se souhlasem ministerstva jmenuje na základě výsledků konkursního řízení a odvolává ředitele škol a školských zařízení, které zřizuje (jmenování ředitele bez předchozího souhlasu ministerstva je neplatné). Přijímá opatření na základě výsledků školní inspekce ve školách a školských zařízeních, které zřizuje. Kraj může pro školy a školská zařízení, které zřizuje, přispívat na neinvestiční náklady na mzdové prostředky, učebnice, školní pomůcky a potřeby jinak hrazené státem.

Rady škol

Rada školy je významným prostředkem kultivované a efektivní spolupráce školy s obcí a dalšími partnery. Podle současně platného zákona může být zřízena ve škole rada školy podle § 17 zákona o státní správě a samosprávě ve školství. Rada školy **je orgánem školy**

umožňujícím zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilým žákům, pracovníkům školy, občanům obce a dalším osobám podílet se na správě školy a tím připravovat děti a mládež pro život v demokratické společnosti. Radu školy **zřizuje zřizovatel školy** na základě:

- a) písemné žádosti nejméně jedné desetiny zletilých žáků a zákonných zástupců nezletilých žáků školy v případě vyšší školy a konzervatoře, pokud má škola více než 300 žáků, nebo
- b) písemné žádosti nejméně jedné pětiny zletilých žáků a zákonných zástupců nezletilých žáků školy v případě vyšší školy a konzervatoře, pokud má škola méně než 300 žáků, nebo
- c) písemné žádosti alespoň poloviny pracovníků školy, nebo
- d) rozhodnutí zřizovatele školy.

Členové rady. Rada školy má šest až patnáct členů. Ředitel školy není členem rady školy. Členové rady jsou voleni, popřípadě jmenováni na funkční období dvou let. Pokud se jedná o školy zřizované státem, obcí nebo státem registrovanou církví (náboženskou společností), **třetinu členů rady jmenuje zřizovatel. Třetinu členů rady volí** 1. v případě základní školy **zákonní zástupci žáků** ze svých řad, 2. v případě střední školy a konzervatoře **zletilí žáci** a zákonní zástupci nezletilých žáků tak, že nejméně jeden člen do rady školy je volen zletilými žáky a nejméně jedna šestina členů rady je volena zákonnými zástupci nezletilých žáků, 3. v případě vyšší odborné školy s výjimkou konzervatoře, žáci ze svých řad. **Třetina členů rady školy je volena pedagogickými pracovníky z pracovníků školy.**

Náplň činnosti rady školy:

- a) **schvaluje výroční zprávu školy, návrh rozpočtu školy, zprávu o hospodaření školy**; tím plní také funkci veřejné kontroly školy,
- b) **vyjadřuje se ke studijním a učebním oborům**, které škola připravuje, ke koncepčním záměrům rozvoje školy, k jmenování a odvolání ředitele,
- c) **může podat** v odůvodněných případech zřizovateli školy nebo v případě základní školy příslušnému orgánu státní správy ve školství **návrh na odvolání ředitele školy**,
- d) **může požádat Českou školní inspekci o inspekci a školský odbor kraje o kontrolu hospodaření školy** (pokud jde o střední a vyšší zdravotnické školy, může požádat Ministerstvo zdravotnictví o totéž).

ŠKOLSKÝ ZÁKON

nový školský zákon, který přináší velké změny do výuky. Zákon mimo jiné zavádí státní maturitní zkoušku, jejíž povinnou součástí však nakonec nebude matematika. Nová maturitní zkouška se stane realitou ve školním roce 2007/2008. Pro předškolní děti bude poslední rok v mateřské škole bezplatný. Nový školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2005, s výjimkou ustanovení § 20 odst. 3, 5 až 7, které nabývá účinnosti dnem vyhlášení, a s výjimkou ustanovení § 77 až 79, § 80 odst. 3 až 10, § 81 odst. 1 až 8 a § 82 odst. 3, která nabývají účinnosti dnem 1. září 2007.

Vyhlášky a nařízení vlády ke školskému zákonu

Postup v období od 1. ledna 2005 v situaci, kdy nebudou vydány ještě všechny vyhlášky (nařízení vlády) navazující na nový školský zákon, resp. na zákon o pedagogických pracovnících

Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání

Vyhláška č. 12/2005 Sb., o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami

Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání

Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy

Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku

Vyhláška č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti

Vyhláška č. 33/2005 Sb., o jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a státních jazykových zkouškách

Vyhláška č. 43/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání

Vyhláška č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

Vyhláška č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích

Vyhláška č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání

Vyhláška č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost (vyhláška o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků)

Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů - příloha

Vyhláška č. 65/2005 Sb., kterou se stanoví členění krajských normativů - příloha

Vyhláška č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání

Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování

Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních

Vyhláška č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání

Vyhláška č. 224/2005 Sb., kterou se zrušují některé vyhlášky v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení)

Vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb. o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři

Vyhláška č. 389/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 364/2005 Sb., o dokumentaci škol a školských zařízení

Vyhláška č. 422/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 671/2004 Sb., k organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání na SŠ

Vyhláška 423/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách, ve znění vyhlášky č. 167/2006 Sb.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se stanoví podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízení

Vyhláška č. 454/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče

Vyhláška č. 524/2004 Sb., o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání

Vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách

Vyhláška č. 672/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 442/1991 Sb., o ukončování studia ve středních školách a učilištích, ve znění pozdějších předpisů. Pro Vaši informaci připojujeme odůvodnění této vyhlášky a její promítnutí do úplného znění vyhlášky č. 442/1991 Sb.

Seznam vyhlášek platných v resortu školství, mládeže a tělovýchovy (stav k 1. srpnu 2005)

Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., kterým se stanoví soustava oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen “vzdělávání”) uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.

§ 2 Zásady a cíle vzdělávání

(1) Vzdělávání je založeno na zásadách

- a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
- b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,
- c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
- d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- e) svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
- f) zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
- g) hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy,
- h) možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.

(2) Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,
- g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

(3) Vzdělávání poskytované podle tohoto zákona je veřejnou službou.

Právní postavení škol a školských zařízení

(1) Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen „svazek obcí“), zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace podle zvláštního právního předpisu.³⁾

(2) Ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace podle zvláštního právního předpisu⁴⁾ a § 169.

(3) Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti zřizuje školy a školská zařízení jako organizační složky státu.⁵⁾

(4) Ministerstvo zahraničních věcí zřizuje školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů.

(5) Ministerstva uvedená v odstavcích 2 až 4 plní funkci zřizovatelů škol a školských zařízení jménem státu.

(6) Registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy,⁶⁾ ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů,⁷⁾ jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona.

(7) Právnická osoba a organizační složka státu může vykonávat činnost školy nebo školského zařízení, školy a školského zařízení, nebo i více škol nebo školských zařízení.

(8) Název právnické osoby a organizační složky státu, vykonávající činnost podle odstavce 7, musí obsahovat označení druhu nebo typu školy, popřípadě druhu nebo typu školského zařízení; součástí názvu může být upřesňující přívlastek, popřípadě čestný název, je-li ministerstvem udělen.

10.3.2005
Opravdu školská reforma?
Milan Kulhánek

Dovolil jsem si napsat k současnému školství několik postřehů zezdola.

1. Máme sice nový školský zákon, dle jedněch je to největší změna v českém školství od dob Marie Terezie, ale...zákon je šit horkou jehlou. Po podzimním schválení začal platit od 1. 1. 2005 už v rozběhnutém školním roce. Ředitelé škol často nevědí, jak se mají dle tohoto zákona chovat a řídit. Školy mají mít v nejbližší době své vlastní vzdělávací programy. Mám pocit, že většina škol není na

takovéto změny připravena a může se stát, že skončí jen u přepisování stávajících osnov.

2. Žádná školská reforma nebude, nezmění-li se přístup státu k financování vzdělání. Stačí se podívat na odměňování učitelů vzhledem k jiným státním zaměstnancům – viz policie, celní správa, státní správa apod. – kde je vyžadováno často nižší vzdělání než ve školství. Vždy v lednu, když dojde ke zvýšení tarifů, se opakuje stejný jev. Zvýší se tarify, například v lednu 2005 o 17%, ale rozpočet školy zůstane téměř stejný jako v roce předcházejícím.

Výsledkem je, že dojde k plošnému snížení nenárokových složek. Od ledna došlo také ke zvýšení odměny za přesčasovou práci. Někteří ředitelé řešili tuto situaci skutečně neuvěřitelným způsobem. Učitelé, kteří mají hodně přesčasových hodin, a tudíž více práce, dostali minimální osobní příplatek, aby nebyly rozdíly v odměňování kantorů tak velké. Ředitelé škol nemají dostatek prostředků na to, aby mohli rozlišit mezi učitelem výborným, průměrným či slabým.

3..A to hlavní, žádná reforma nebude, nezmění-li se někteří učitelé. Mám na mysli ty, kteří „učí“ svým rutinním způsobem stejně již deset či dvacet let, diktují dětem 45 minut monotónně látku ze svých zažloutlých příprav, jedinou metodou je pouze prostý výklad. Hodiny typu zapsat do třídní knihy, vyzkoušet a odejít. Mám na mysli ty učitele, kteří nejsou schopni pochopit, že se změnila doba, že před nimi je žák, student, který se chce ptát, chce diskutovat, chce i kritizovat, který žádá odpovědi i na velmi nepříjemné otázky.

Mám na mysli ty učitele, kteří odmítají vést s žáky diskusi třeba o způsobu své výuky. Ty učitele, kteří neumějí zapnout počítač či nevědí jak pracovat s internetem, kteří nesledují změny ve svém oboru. Ty učitele, kteří učí děti jen pro „přijímací zkoušky“ a jen pro složení nějaké maturitní zkoušky. Život je mnohem komplikovanější a pestřejší. Souhlasím s tím, že nová škola by měla být zbavena encyklopedismu a učit děti více pro praktický život.

4. Co jsem vstoupil do školství, tak tvrdím stále dokola. Kdysi někdo stvořil škatulky, rozdělil učivo na jednotlivé předměty. To je špatně. Vše dohromady je vlastně jeden předmět. Jak se může student učit například o antické literatuře, aniž by věděl, kde je Řecko a Řím na mapě Evropy, jaká tam je současná situace, jaký byl tehdy historický kontext.

5. V poslední době dochází často ke slučování škol, k rušení malých vesnických škol.

Střední školy jsou svými zřizovateli, tj. většinou kraji, nuceny omezovat počty volitelných předmětů, seminářů, půlených hodin. Dochází tím sice k úspoře finančních prostředků, ale děje se tak na úkor kvality výuky a v neprospěch dětí. Domnívám se, že aplikovat čistě ekonomická pravidla na školství může přinést krátkodobě finanční přínos, z dlouhodobého hlediska však ztrátu. Na základě odborné literatury i na základě svých zkušeností si myslím, že menší školy s rodinnou atmosférou jsou pro mentalitu dítěte i pro vytvoření dobrého učitelského kolektivu lepší než školy velké.

6. Sledujete-li pozorně vývoj ve školství, nemůže vám uniknout snaha řady městských zastupitelstev sloučit základní školy v malých městech do jednoho subjektu. O sloučení často rozhodují lidé, kteří naposledy vstoupili do školy v době svého mládí. Vytváření „jednotných“ škol zavání jednak kolektivizačními tendencemi 50. let a jednak potlačuje zdravé konkurenční prostředí.

7. Myslíte si, že je správné, aby současní ředitelé škol měli tzv. malou definitivu? Tj. odvolání mohou být pouze tehdy, pokud hrubě porušují zákon, nebo po dovršení důchodového věku.

Pravidelná konkurzní řízení na místa ředitele jsou podle nového školského zákona již minulostí. Takto má vypadat demokracie ve školství? Na řadě škol dojde k zakonzervování současného stavu, kdy v čele je neschopný ředitel a drtivá většina zaměstnanců, lépe řečeno zaměstnankyň, drží ústa a krok ve strachu z avizovaného snižování počtu zaměstnanců ve školství.

<http://www.blisty.cz/art/22362.html>